

NACIĄGAĆ (49) *vb impf*

W inf: naciągać (6) *OrzRozm, Mącz, BudBib, CzechEp* (2), *WujNT*, nacięgać (3) *KromRozm II, DiarDop, GostGosp*. ♦ *W pozostałych formach:* naciąga-.

Oba a jasne.

inf naciągać (6), nacięgać (3). ♦ *praes 1 sg* naciągãm (6). ♦ *2 sg* naciągãsz (1). ♦ *3 sg* naciągã (9). ♦ *3 pl* naciągają (9). ♦ *praet 3 pl m pers* naciągali (1). ♦ *fut 3 sg m* będzie naciągãł (1). ♦ *imp 2 pl* naciągãjcie (1). ♦ *con 2 sg m* byś naciągãł (1). ♦ *3 sg m* by naciągãł (1). *f* by naciągãła (1). ♦ *impers praet* naciągãno (1). ♦ *part praes act* naciągając (8).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. Ciągnąc poruszać (6) :

a. Ciągnąc krótkimi, powtarzalnymi ruchami (2) : [*baba ma*] ciągnąc lekko/ [...] tak iżby ciągnąć [= *ciągnąc*] y na tę/ y na onę łtronę: naciągãła/ á iakoby chwieiąc á wychowyrając: płod wyriwała. *FalZioł V 33v*.

naciągãc czym [= co] w którą stronę (1): przyłufza na vmiejętnã babę, aby [...] dziecię ono leguchno [...] nawodziła/ naciągãjąc głowkã na doł. *FalZioł V 21d*.

b. O poprawianiu pionu budynku [*co*] (3) : iãko by vczynił on niebãczny Cieślã/ ktory nãciãgãjąc dom niebãcznie nãchylony w klobę śwã [...] / z gruntu by dom wżyłtek wywrocił. *OrzRozm B2v*.

W przem (2) : tãk iãkobyłmy go [*krolestwa*] niemãdrze nãciãgãjąc/ nã drugã łtronę wzgorę nogãmi nieprzewroćili. *OrzRozm E4v*.

naciągãc ku czemu (1): ále cię profzë ábyś mi powiedział [...] / iãkoby nãciãgãc ku pierwżey mierze nãchylone Krolesthwo Polłkie *OrzRozm E4v*.

c. O ustawieniu żagli; w przem [*co*] (1) :

Zwrot: »żagle [*na co*] naciągãc« (1): wżyłcy do łztyru bieźcie/ málztu łtrzeźcie/ żagle nã trãmontanę [= *rodzaj wiatru*] nãciãgãjcie/ nã lewo ku Niemcom nieuchodźcie *OrzQuin A3v*.

2. Ciągnąc napinać, naprężyć; intendere *Mącz, Calep, Cn; contendere Cn* (9) : *Mącz 445a; Intendo – Nacziagam. Calep 548b*.

a. O strojeniu instrumentu strunowego; concordare *Mącz* (5) : *Concordo, [...] Nãciãgam álbo Stroyę. Mącz 65b*.

Zwroty: »naciągãc lutniã« = *pectere citharam Mącz; contendere fides ad concertum, intendere nervos modulate Cn* (1): *Pectere citharam, Brzãkãc/ Nãciãgãc lutniã. Mącz 285d*.

»struny, strun naciągãc« (1:1): *Plectrum, [...] Młotek którym łtron nãciãgãyã Mącz 303d, 285c*.

W przem (1) : *Vereor ne istaec fortitudo in nervum erumpat denique, Obawam łie [...] ábyś to wyłoko nie nãziãgãł [!] aż łie łtrunkã łpãda. Mącz 361a*.

b. O cięciwie łuku; w przem [*co*] (1) : *Nãcyãgãyã łtrzelby łwe w kãzdey fãłłfywości [intenderunt arcum rem amaram Vulg Ps 63/4] LubPs P2*.

c. O nakręcaniu zegara [*co*] (1) :

Zwrot: »zegar nacięgać« = *contendere horologium Cn* (1): kto iedno moze mieć tãkiego coby vmiał zegar nãcięgãc/ nie miey łobie zã vtrãtę kupić go *GostGosp 154*.

3. *Powodować przemieszczenie* [co] (1) : tho párlenie máćicę náciąga/ ná łłufzne miełtce. *SienLek* 116v.

4. *Tendencyjnie interpretować* (29) ;

naciągać czego (18): *DiarDop* 104; Státutu náciągáiąc/ feruią Dekretá *BielSat* E; *CzechEp* 138, 162, 309, 342, 344; ktory też ofobliwe księgi o duchu ś. nápił: w ktorych dziwnie/ y wykrętnie/ náciąga píłmá ś. *NiemObr* 133; *BielRozm* 33; Nie iefłci to powłzechné rołkazánie/ żeby zgołá wızıscy [...] robić rękómá byli powinni (ták iáko łektarze tych łłow náciągáią) *WujNT* 718, *przedm* 26, s. 614; *KlonWor* 79. Cf *naciągać czego przeciw* [= *wbrew*] *czemu*; *czego (na)przeciw komu, przeciw czemu* [= *chcąc przekonać, że...*].

naciągać czego przeciw [= *wbrew*] *czemu* (2): ktorzy [odszczepieńcy] tego náciągáią przeciw świętym y powłzechnym náukom y wítáwom Apoftółłkim *WujNT* 64. Cf »naciągać na swą dumę«.

naciągać czego (na)przeciw komu, przeciw czemu [= *chcąc przekonać, że ktoś nie ma racji, że coś jest niesłuszne*] (3): Dármo y tego mieyłcá haeretycy náprzeciw połtom kołcielnym [...] náciągáią. *WujNT* 700, 174, 740.

naciągać co (6): Cypryañ nieták tego mieyłcá rozumie/ iáko ie ty rozumiełz y náciągáłz. *KrowObr* 180; *NiemObr* 21; *GórnRozm* K3; *WujNT* *ktv*; Sędzia krzywy/ łákomy [...] Náciąga Práwo gwałtem *KlonWor* 80. Cf *naciągać co ku czemu*.

naciągać co ku czemu [= *chcąc przekonać o słuszności czego*] (1): przewrotni ludzie łłowá y píłmá iego płowáli/ y ku wolności grzełzenia ich náciągáli. *WujNT* 532.

naciągać czego a. co [po przeczeniu] (2): Nie máłz náciągáć práwá [Non pervertes iudicium] *BudBib* *Deut* 16/19; *Paprup* D4.

naciągać do czego [= *chcąc przekonać o słuszności czego*] [w tym: *czego* (2), *co* (1)] (3): *CzechEp* 160, 162; owá wolność [...] te práwá naprzod odmienia/ abo náciąga do wykonánie iákiey priwaty łwey. *PowodPr* 64.

W porównaniu (1): on píłmo ś. łzpoći y ku łwey obłędliwey opiniey onego iáko nołá wołkowego náciąga. *CzechEp* 344.

W charakterystycznych połączeniach: tego miejsca (to miejsca) naciągać (4), *Pisma (Pismo Św.)* (4), *pismo* [czyje], *prawa (prawo)* (4), *słowa bożego, słów* [czyich, tych] (*słowa* [czyje]) (3), *statutu* (2), *świadectwa* (2); *naciągać do wykonania prywaty; naciągać ku przewrotności serca swego, ku swej opiniej, ku swej rzeczy, ku wolności grzeszenia; naciągać (na)przeciw katolikom, naukom apostolskim, postom, prawdziwemu smysłowi, tradycyjam kołcielnym; naciągać za wymysły swemi; dziwnie naciągać, niesłusznie* (3), *nieumiejętnie, omylnie, wykrętnie*.

Zwroty: »naciągać [czego] na swą dumę [przeciw czemu]« (1): Gdzie y Píłłmowi y Páwłowi gwałt wielki czyni náciągáiąc ich ná łwá dumę przeciw prawdziwemu łmyłłowi *CzechEp* 149.

»gwałtownie, gwałtem naciągać« [szyk zmienny] (3:2): Gdyż też y to/ iefł [...] łpółnym plugáłłwem/ łłowá Bożego gwałtownie náciągáć *CzechEp* 138, 309; *NiemObr* 21; *WujNT* 614; *KlonWor* 80.

»jedno ku drugiemu nacięgać« (1): nyebyłoby to/ yedno drugim wykłádác/ ále yedno ku drugiemu nácięgáć *KromRozm* II r.

»naciągać na swą stronę, za swoją stroną« [szyk zmienny] (3:1): ktorzy bychmy nacięgać nieslusznie Pisma chcieli na swą stronę *DiarDop* 104; *NiemObr* 21; aby ich [praw] nam nikth nieopakowal á za fwoia ftrona nienaciagal *PaprUp* D4; *KlonWor* 79.

5. *Sklaniać do czegoś [kogo na co]* (1) : Nie godzi lię [...] ná fwą wiárę/ [...] kogo drugiego náciągác. *CzechEp* 28.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (3) : *Mącz* 444a; *Concordo* – Zgadzám, nacjiagam. *Calep* 234a; *Tendo* – Nacjiagam. *Calep* 1053a.

Synonimy: **2.** *napinać*; **a.** *stroić*.

Formacje współrdzenne cf **CIĄGNAĆ**.

Cf **NACIĄGAJĄCY, NACIĄGAN, NACIĄGANIE**

KW